

*Литвиновський Євген Юрійович,
кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу
освітніх інноваційних технологій науково-методичного центру
мережі освітніх установ цивільного захисту ІДУЦЗ*

*Михайлов Віктор Миколайович,
кандидат наук з державного управління,
начальник науково-методичного центру мережі
освітніх установ цивільного захисту ІДУЦЗ*

*Талан Ігор Станіславович,
старший науковий співробітник науково-дослідного відділу
освітніх інноваційних технологій науково-методичного центру
мережі освітніх установ цивільного захисту ІДУЦЗ*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

На основі аналізу нормативно-правової бази у статті розглядаються основні функції та завдання навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту як бюджетних установ системи освіти у зазначеній сфері.

Ключові слова: навчання населення, надзвичайна ситуація, Територіальні курси, Центри, цивільний захист.

Постановка проблеми. З введенням в дію з 1 липня 2013 року Кодексу цивільного захисту України [1] повноваження органів державної влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту, значно розширилися.

На сьогодні це вже не фрагментально визначенні завдання у галузі оборонної роботи, правопорядку, охорони здоров'я [2]. На органи державної влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування покладена функція з організації заходів цивільного захисту в територіальних і функціональних підсистемах єдиної державної системи цивільного захисту.

Виконання цієї функції органи державної влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють як органи управління цивільного захисту [3].

Виходячи з наведеного, кожний державний службовець, і особливо це стосується керівних посад, зобов'язаний мати необхідний рівень професійної компетентності у сфері цивільного захисту.

Цей рівень компетентності державний службовець може набути у навчально-методичних центрах сфери цивільного захисту. Це, відповідно до п.3 Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією та здійсненням заходів з питань цивільного захисту, бюджетні установи системи освіти у сфері цивільного захисту, які проводять їх функціональне навчання (підвищення кваліфікації цільового призначення), забезпечують надання інших освітніх послуг та методичний супровід суб'єктів господарювання, що проводять

навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту [4].

Аналіз останніх досліджень. У попередніх наукових дослідженнях з державного управління у сфері цивільного захисту проблематика організаційно-правових засад діяльності навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту не розглядалася.

Постановка завдання. Стаття присвячена визначенню основних організаційно-правових засад діяльності навчально-методичних центрів цивільного захисту та безпеки життєдіяльності.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до вимог п. 5 вищезазначеного Порядку основні засади функціонування, завдання повноваження та функції навчально-методичних центрів визначаються Типовим положенням про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності (далі – Територіальні курси, Центри), що затверджене наказом Міністерства внутрішніх справ від 29.05.2014 № 523 та визначає основні організаційно-правові засади діяльності Центрів (далі – Типове положення). Даний наказ зареєстровано в Міністерстві юстиції України 13.06.2014 за № 624/25401, а, отже, він має юридичну силу для всіх міністерств і відомств, суб'єктів господарювання.

Отже, Територіальні курси, Центри є юридичними особами публічного права, мають самостійний баланс, рахунки в установах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням та діють на підставі статутів, що затверджуються їхніми засновниками.

Головними завданнями Територіальних курсів, Центрів є:

проведення функціонального навчання;

здійснення методичного супроводу практичної підготовки на підприємствах, в установах, організаціях спеціальних об'єктових навчань, тренувань з питань цивільного захисту;

здійснення спеціальної підготовки осіб, які залучаються підприємствами, установами, організаціями до проведення інструктажів, навчання і перевірки знань з питань цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки;

вдосконалення форм і методів проведення на підприємствах, в установах та організаціях спеціальних об'єктових навчань, тренувань з питань цивільного захисту, надання методичної допомоги педагогічним працівникам закладів і установ освіти з питань цивільного захисту;

координація і методичний супровід навчання населення діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту за місцем роботи, навчання і проживання;

здійснення на договірній основі навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях за заявками підприємств, установ, організацій та фізичних осіб за відповідними програмами підготовки;

здійснення науково-методичної діяльності з розроблення навчальних планів, програм, методичних матеріалів, інших педагогічних програмних засобів, рецензування навчально-методичної літератури, статей;

здійснення методичного супроводу видання місцевими органами виконавчої влади навчальних, навчально-наочних посібників, брошур, рекомендацій, пам'яток, розповсюдження інформаційних матеріалів, буклетів, необхідних для задоволення потреб у самостійному вивченні програм навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях;

здійснення методичного керівництва консультаційними пунктами з питань цивільного захисту при органах місцевого самоврядування та надання допомоги навчальним закладам у питаннях підготовки з цивільного захисту;

надання консультаційних, аналітичних та інших послуг з питань організації, планування та здійснення заходів цивільного захисту на підприємствах, в установах, організаціях, розроблення програмної та навчально-методичної документації з навчання персоналу діям в умовах надзвичайних, аварійних ситуацій та аварій;

розвиток професійної майстерності педагогічного складу та впровадження передового вітчизняного і міжнародного досвіду;

проведення атестації педагогічних працівників Територіальних курсів, Центрів з повноваженнями атестаційної комісії І рівня;

участь у заходах у рамках міжнародного співробітництва;

надання інших послуг відповідно до чинного законодавства, що можуть надаватися навчальними закладами і установами системи освіти.

Крім того, Центри здійснюють відповідно до отриманих ліцензій первинну професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації робітників для потреб органів і підрозділів цивільного захисту; дослідно-експериментальну роботу з методології, змісту, теорії і практики післядипломної освіти та професійного навчання кадрів на виробництві; проводять на договірній основі навчання посадових осіб та працівників, робота яких пов'язана з підвищеною пожежною небезпекою, а також перевірку їхніх знань з питань пожежної безпеки.

Для виконання своїх основних завдань Територіальні курси, Центри взаємодіють з:

1) Головними Управліннями (Управліннями) Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ГУ (У) ДСНС України) в областях та місті Київ за напрямками:

ведення обліку категорій керівного складу та фахівців органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, які зобов'язані проходити функціональне навчання;

виконання планів комплектування з навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту;

організація практичної підготовки з проведення на підприємствах, в установах та організаціях спеціальних об'єктових навчань, тренувань з питань цивільного захисту;

здійснення первинної професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації робітників та курсів цільового призначення осіб рядового та молодшого начальницького складу служби цивільного захисту;

проведення виробничого навчання і виробничої практики слухачів Центрів на базі органів і підрозділів цивільного захисту;

здійснення навчання посадових осіб, які до початку виконання своїх обов'язків і періодично зобов'язані проходити навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки;

залучення до проведення занять висококваліфікованих фахівців, у тому числі спеціалізованих аварійно-рятувальних служб;

здійснення просвітницьких і практично-навчальних заходів з підготовки населення до дій в умовах вчинення терористичного акту;

проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з метою підвищення рівня

обізнаності населення з питань цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки; перевірка організації та стану навчання працюючого населення у місцевих органах виконавчої влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях до дій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій;

2) підрозділами з питань цивільного захисту обласних та Київської міської, районних державних адміністрацій за напрямками:

підготовка проектів регіональних і місцевих програм щодо здійснення заходів з підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, планів комплектування з навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, та забезпечення їх повного і своєчасного виконання;

вивчення щорічної потреби місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій у функціональному навчанні та ведення кількісного обліку осіб, які пройшли навчання на Територіальних курсах, у Центрах;

визначення регіональної складової програми функціонального навчання у сфері цивільного захисту;

розроблення та затвердження плану-графіка практичної підготовки осіб керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту на підприємствах, в установах, організаціях;

розроблення щорічних організаційно-методичних документів місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування з підготовки населення до дій у надзвичайних ситуаціях.

Для виконання вищезазначених завдань:

1. Територіальні курси можуть мати у своєму складі цикли, кабінети, лабораторії, навчально-консультаційні пункти, підрозділи, що забезпечують навчальний процес, положення про які затверджуються директором (начальником) Територіальних курсів.

2. Центри можуть мати у своєму складі курси удосконалення (підвищення кваліфікації) керівних кадрів регіону, курси першої, другої, третьої категорій, навчальний пункт, методичний кабінет, навчально-консультаційні пункти з питань цивільного захисту, інші навчальні, адміністративно-господарські підрозділи, які діють на підставі відповідних положень, що затверджуються директором (начальником) Центру.

3. Курси удосконалення (підвищення кваліфікації) керівних кадрів регіону є базовим структурним підрозділом Центру, що проводить діяльність з функціонального навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту.

Курси першої, другої категорій забезпечують потреби у навчанні в містах, віднесених відповідно до першої, другої груп з цивільного захисту.

Курси третьої категорії забезпечують потреби у навчанні в містах, віднесених до третьої групи з цивільного захисту, та містах, що розміщуються у зонах можливого сильного радіоактивного забруднення атомних електростанцій.

Крім вищезазначених організаційно-правових засад діяльності Центрів Типове положення визначає засади діяльності директора (начальника) як повноваженої особи, що здійснює безпосереднє управління їх діяльністю; організацію навчального процесу, науково-методичну діяльність, майнові обов'язки Територіальних курсів, Центрів.

Висновки

1. Становлення сучасної державної системи цивільного захисту України вимагає, щоб компетентність і професіоналізм відігравали провідну роль у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з реалізації ними повноважень і функцій, спрямованих на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

2. Підготовку керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту покладено на Територіальні курси, Центри.

3. Організаційно-правові засади діяльності Центрів, а також Територіальних курсів визначено Типовим положенням.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс] / Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.

2. Про місцеві державні адміністрації [Електронний ресурс] / Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/586-14>.

3. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2014 № 11. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-п>.

4. Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 № 819. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/819-2013-п>

5. Про затвердження Типового положення про територіальні курси, навчально-методичні центри цивільного захисту та безпеки життєдіяльності [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 29.05.2014 № 523. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0624-14>.